

TÜRKİYE’DE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM KONULU LİSANSÜSTÜ TEZLER: 2010-2020 DÖNEMİ İNCELEMESİ

Abdullah Zübeyr AKMAN¹

Sinan ÇİZMECİOĞLU²

Özet

Doğrudan yabancı yatırım, bir ülkedeki bireylerin ya da firmaların başka bir ülkedeki ticari amaçla yaptığı yatırımlardır. Doğrudan yabancı yatırım, yatırım yapılan ülkeler açısından kalkınmanın önemli bileşenlerinden bir tanesidir. Döviz kuru istikrarı, teknoloji transferi, rekabetçilik, istihdam ve işletmecilik bilgisine ilişkin olumlu etkilerinden dolayı ülkeler bu tür yatırımları çekmeye çalışmaktadırlar. Bunun için ülkeler, yatırım yapacak şirketlere mali disiplin, hukuki ve yasal güvenceler gibi çeşitli argümanlar sunmaktadırlar. Bu sayede ülkeler doğrudan yabancı yatırım için gelecek olan şirketlere güvenli bir ortam oluşturmaya çalışırlar. Bu çalışmada, Türkiye’de doğrudan yabancı yatırım üzerine hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin sistematik bir derlemenin yapılması amaçlanmaktadır. Çalışmada, Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinden 2010-2020 yıllarını kapsayan “doğrudan yabancı yatırım” konulu arama yapılmış ve toplamda 163 adet lisansüstü teze ulaşılmıştır. Bu bağlamda; 2019 yılı bu konuda en çok tezin yazıldığı tarihtir. Bu tezlerin %88 ile daha çok Türkçe yazıldığı, en çok tezin 110 çalışmayla Ekonomi alanında çalışıldığı görülmektedir. En çok kullanılan anahtar kelimenin doğrudan yabancı yatırımlar olduğu ve en çok kullanılan analiz çeşidinin ise ARDL Analizi olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: DYY, Anahtar Kelime Analizi, Sistematik Derleme, İşletme, Uluslararası Ticaret

JEL Kodları: F10, F14, F21

GRADUATE THESES ON THE SUBJECT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN TURKEY: A REVIEW OF THE 2010-2020 PERIOD

Abstract

Foreign direct investment (FDI) is investments made by individuals or companies in one country for commercial purposes in another country. FDI is one of the substantial components of development for the invested countries. Countries are trying to attract such investments because of their positive effects on exchange rate stability, technology transfer, competitiveness, employment and business knowledge. For this, countries that desire to attract investments offer various arguments such as financial discipline, jural and legal assurances to companies that want to invest own countries. In this way, countries try to create a safe environment for companies coming for FDI. In this study, it is aimed to implement a systematic review of postgraduate theses on FDI in Turkey. In the study, a search is performed on the subject of "Foreign Direct Investment" covering the years 2010-2020 on the database of the National Thesis Centre of the Higher Education Institution and a total of 163 graduate theses are obtained. In this context, the year 2019 is the date in which the most thesis was written on this subject. It is observed that 88% of these postgraduate theses were written mostly in Turkish, and most of the theses were studied in the field of Economics with 110 studies. It has been occurred that the most utilized keyword is FDI field, and the most practised type of analysis is ARDL Analysis.

Keywords: FDI, Keyword Analysis, Systematic Compilation, Business, International Trade

JEL Codes: F10, F14, F21

1. GİRİŞ

Derleme ya da bibliyografik çalışmalar, bir konu hakkında detaylı bakış açısına sahip olmanızı sağlayan çalışmalardır. Bu alanda yapılan makale çalışmaları araştırmacılara sistematik bir bakış açısı sunmakta ve sonraki çalışmalara bir rehber olma özelliği taşımaktadır. Sistematik derleme makalelerinin metodolojisi genel olarak etkinlik alanına dayalı, teoriye ve yönteme dayalı olarak sınıflandırılmaktadır (Paul & Criado, 2020; Grimshaw vd., 2003; Rhoades, 2011). Son yıllarda bu derleme yöntemlerine ek olarak çalışmaları bir araya getirip yeniden analiz yaparak yeni sonuçlara ulaşmayı sağlayan meta-analizi gibi derleme yöntemlerinin kullanımı da girerek artmaya ve yaygınlaşmaya başlamıştır (Palmatier vd., 2018; Blettner vd., 1998). Derleme makaleleri bir alandaki karmaşık olan literatür yapısını ortaya çıkarmak, bu yapıyı anlamlandırmak ve bu yapıyı derinlemesine analiz etmek için gerekli edinimleri elde etmenizi sağlamaktadır (Atkins & Murphy, 1993).

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye, abduhahzubeyrakman@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6392-1884

² KTO Karatay Üniversitesi, Konya, Türkiye, sinancizmecioglu@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3355-8882

Etkinlik alanına dayalı derleme çalışmalarında belirli bir konuda belirli bir yöntem izlenmeden alanında uzman kişilerce hazırlanan, bilimsel bir çalışma olarak değerlendirilmeyip uzman görüşü olarak kabul edilen çalışmalardır (Gerrish & Lacey, 2010; Almaz, 2020). Etkinlik alanına dayalı inceleme çalışmaları; yapılandırılmış, çerçeveye dayalı, bibliyometrik, hibrit, ve teori geliştirmeyi amaçlayan çalışmalar olmak üzere 5 kategoriye ayrılmaktadır (Paul & Criado, 2020). Teoriye dayalı derleme makaleleri belirli bir teorinin rolünü ve işlevini analiz etmeye odaklanmıştır. Bu derleme makaleleri, araştırmacılara teorilerin deneysel kullanımlarının öğretilmesi bakımından oldukça faydalıdır (Rindfleisch & Heide, 1997). Yönteme dayalı derleme makaleleri, temel metodoloji (nicel veya nitel) olarak bir literatürü sentezlemeye ve genişletmeye yarayan çalışmalardır. Örneğin Danzman'ın, (2020), “Doğrudan Yabancı Yatırım Politikası, Yerli Firmalar ve Mali Kısıtlamalar” adlı çalışması yönteme dayalı inceleme makalesine bir örnek olarak verilebilir.

Meta-analizleri ise önceki araştırmaların türünü ya da büyüklüğünü incelemeye odaklanması açısından sistematik araştırmalarla benzerlik göstermektedirler. Ancak meta-analizlerinin sistematik analizlerden farklılık gösterdiği en önemli nokta, birçok nicel çalışmadan elde edilen mevcut veri ve bulguların çok derin bir şekilde istatistiksel değerlendirmesinin yapılmasıdır (Pati & Lorusso, 2018; Shelby & Vaske, 2008).

Sistematik derleme çalışmaları, alana katkı sunabilmesi için detaylı bir araştırma ve inceleme sürecini gerektirmektedir. Bu süreç içerisinde çalışmanın alana etkin katkısını sunabilmesi için konu seçimi, başlık seçimi ve araştırılacak alandaki eksikliğin iyi tespit edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde yapılacak çalışma alana eksik katkı sunabilir ve kapsayıcı olma özelliğini kaybedebilir (Torraco, 2016).

Literatüre bakıldığında Türkiye bağlamında bu çalışma kapsamında bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu bağlamda bu çalışmada, Türkiye’de doğrudan yabancı yatırımlar üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin sistematik bir derlemenin yapılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda tezler, Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinden elde edilmiştir. Bu tezler tür, yıllara göre sayı, konu dağılımları, yazım dili ve anahtar kelimeleri özellikleri açısından araştırılmıştır. Çalışma DYY konusunda yukarıda belirtilenlere ek olarak “anahtar kelime analizini” ve kelime bulutu görsellerini içermektedir. Bu analiz ve görselleştirme, Yüksek Öğretim Kurumu Tez Merkezi veri tabanında DYY konusunda yazılan tezlerin hangi alanlarla ilişkilendirildiği hakkında sonuç elde edilmesini sağlamıştır. Çalışmada birinci bölümde doğrudan yabancı yatırım hakkında kavramsal bir çerçeve çizilmiş, ikinci bölümde çalışmanın kapsamı ve yöntemi genel hatlarıyla verilmiş ve üçüncü bölümde de yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular gösterilmiştir. Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen incelemelerde, DYY konusunda yazılan tezlerin genel durumu hakkında literatüre katkı sağlaması ve gelecekte benzer derleme çalışmaları ya da konuyla ilgili özgün makale çalışmaları gerçekleştirecek olan araştırmacılara bir karşılaştırma seçeneği sunması beklenmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Doğrudan yabancı yatırım, bir ülkedeki bireyler ve firmaların başka bir ülkede ticari amaçla yaptıkları yatırımlardır (Markusen & Venables, 1999). Diğer bir tanıma göre ise DYY, portföy yatırımları dışında kalan ve bir veya birden fazla uluslararası yatırımcının yer aldığı ve yerli ya da yabancı bir şirket üzerinden yatırım yapma sürecidir (Bay vd., 2007). Bu tür yatırımlar hem yatırım yapan hem de yapılan ülkeler için birtakım avantajlar oluşturmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır (Borensztein vd., 1998; Ege & Gürdoğan, 2006):

- Ülkenin sermaye birikimine katkı sunmak,
- Ekonomik büyüme, istihdam ve teknolojik gelişmeyi olumlu yönde etkilemek,
- Ülke içinde sağlıklı bir rekabet ortamı oluşturmak,
- Gelişmiş ve sermaye ihraç eden ülkelerin politik ve ekonomik desteğini sağlamak,
- Çevreyi korumak ve insan kaynağını geliştirmek,
- Devletin vergi gelirlerini artırmak,

- Yurt dışı tanıtımında yabancı firmaların prestij ve olanaklarından yararlanmak,
- Döviz kuruna olumlu bir etki etmek.

DYY, gelişmekte olan ülkeler için çok önemli yatırım ve sermaye kaynakları anlamına gelir. Bu nedenle ülkeler DYY için önemli teşvikler ve destekler sağlamaktadır (Çalık vd., 2019). Yatırımcılara sunulan bu tür kolaylıklar özellikle gelişmekte olan ülkelerde yoğunlaşmaktadır. Bu sayede, yatırım ortamının daha cazip hale getirilerek daha fazla yabancı sermayenin ulusal sınırlar içerisine çekilmesi amaçlanmaktadır. Bu da ülkeler için hem ekonomik büyüme hem de kalkınma anlamına gelirken daha müreffeh bir yaşam standardı ortaya konulmasını sağlamaktadır (Hausman & Hidalgo, 2009).

Doğrudan yabancı yatırım, bir ülkeye yatırım yapma sürecidir. Bu sürecin çeşitli türleri vardır. Bunlar sırasıyla şunlardır;

- Ortak girişim,
- Şirket birleşmeleri,
- Stratejik birlikler,
- Yerel pazarda yeni firma kurma.

Yukarıda sayılan türler, yatırım yapacak birey ya da firmanın stratejisine, yatırım yapacağı ülkedeki siyasi, ekonomik ve kültürel etkenlere göre değişiklik göstermektedir. Türler arasında bir üstünlük yoktur. Zamana ve mekâna göre değişen şekillerde kullanılabilir.

3. ÇALIŞMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu çalışma, Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) alanında yapılan lisansüstü tezlerin (yüksek lisans ve doktora) incelenmesini kapsamaktadır. Bu kapsamda YÖK Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) veri tabanında yer alan ve 2010-2020 yılları arasını kapsayan lisansüstü tez çalışmaları ele alınmıştır (YÖKTEZ, 2021). Bu doğrultuda 3 farklı enstitü ve 55 farklı üniversitede çalışmaların gerçekleştirildiği görülmüştür. Yöntem olarak çalışmanın uygulama kısmında ise “sistemik derleme yöntemi”, “içerik analizi” ve “anahtar kelime analizi” yapılmıştır (Almaz, 2020.; Kienzler, 2017; Heath & Sitkin, 2001).

Çalışma kapsamında YÖKTEZ veri tabanında “Doğrudan Yabancı Yatırım” ve “Türkiye” anahtar kelimeleri yazılarak arama yapılmış ve sadece bu kapsamdaki tezler ele alınmıştır. Bu doğrultuda 6 Şubat 2021 yılına kadar olan 2010-2020 yılları arasındaki lisansüstü tez çalışmaları veri seti olarak incelenmiştir. Çalışmanın tüm analiz sürecine konu olan veriler YÖKTEZ veri tabanı üzerinden alınmıştır. Bu alanda yapılan tarama sonucunda toplamda 202 adet lisansüstü tez çalışmasına ulaşılmıştır. Bu kısım, çalışmanın araştırma evrenini oluşturmaktadır. Ancak arama kriterlerine uygun aranıp daha sonra çalışmanın içeriğine uygun olmayan 39 adet çalışma bu araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Bu yüzden araştırma örnekleme kapsamında toplamda 163 adet lisansüstü tez (130 adet yüksek lisans (%80), 33 adet doktora (%20) çalışmanın amacına uygun olarak incelenmiştir.

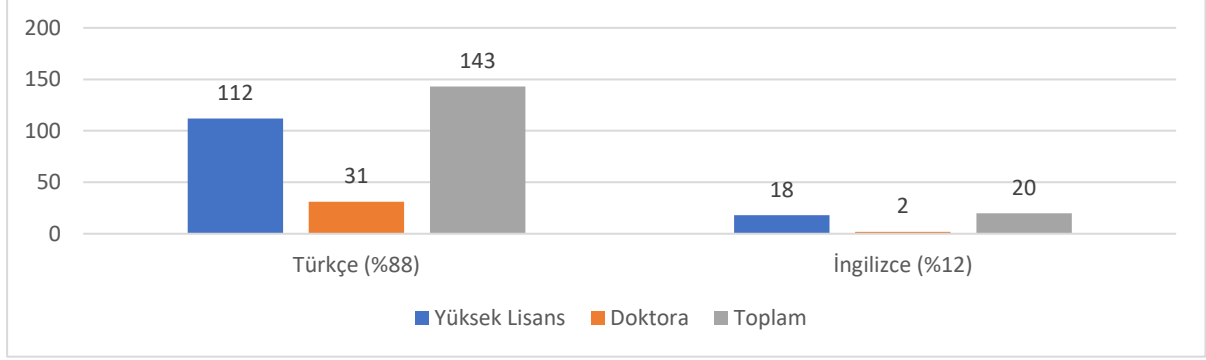
Çalışma kapsamında elde edilen veri seti, Microsoft Office Excel programı üzerinden derlenmiş, içerik analizine tabi tutulmuş ve Word Art programıyla da kelime bulutu olarak görselleştirilmiştir. Böylece elde edilen veri setindeki tezler, yorumlanabilecek ve analiz edilecek düzeye getirilmiştir.

4. BULGULAR

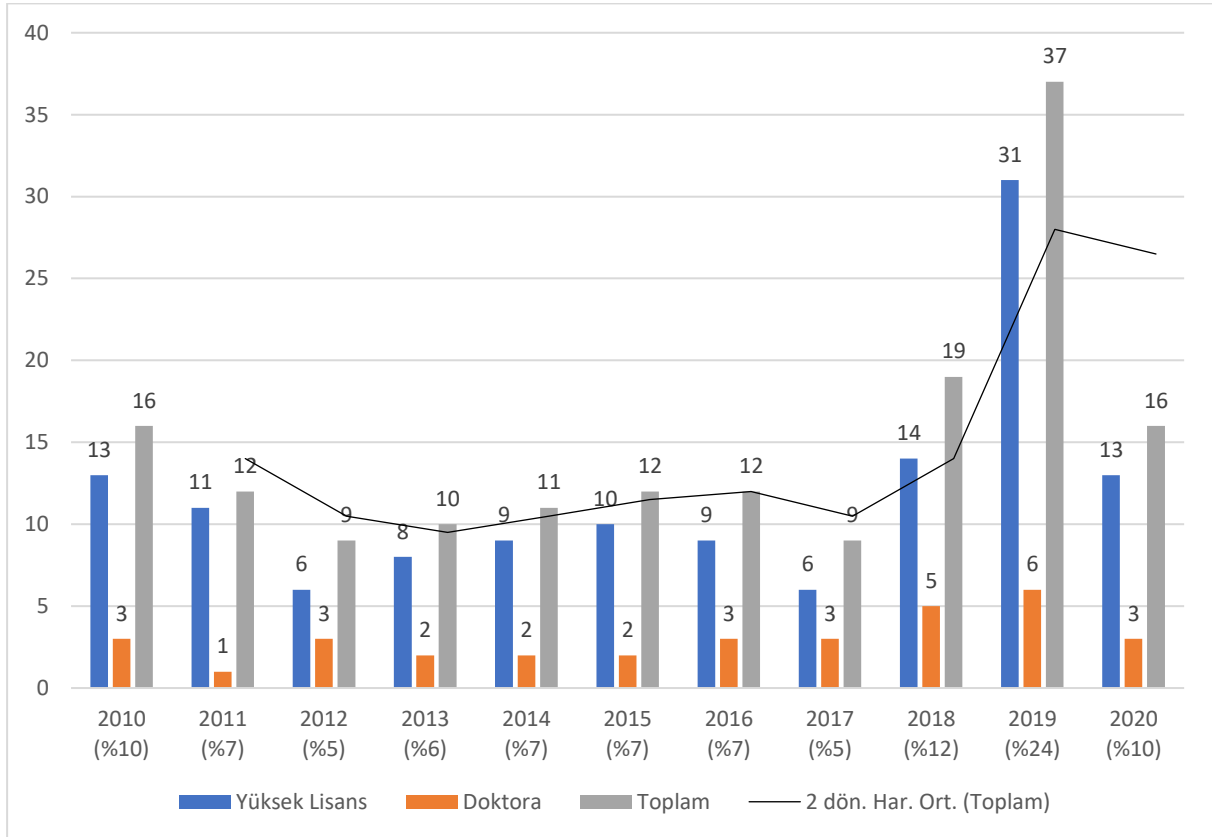
Tablo 1’de DYY konulu lisansüstü tezlerin dağılımı verilmiştir. Araştırma sonucunda 130 adet yüksek lisans tezi ve 33 adet doktora tezine ulaşılmıştır. DYY kapsamında daha çok yüksek lisans tezlerinin yapıldığı görülmektedir. Doktora tezlerinin nitelik ve hacim bakımından daha iyi olduğu düşünüldüğünde doktora tez sayılarının artması konunun daha da önemli hale gelmesine neden olacaktır.

Tablo 1. DYY Konulu Lisansüstü Tezlerin Dağılımı (2010-2020)

Tezlerin Türleri	Tezlerin Sayısı	Toplam Tez İçindeki Oranı (%)
Yüksek Lisans	130	% 80
Doktora	33	% 20
TOPLAM	163	% 100

Şekil 1. Yazım Diline Göre DYY Konulu Lisansüstü Tezlerin Dağılımı (2010-2020)

Şekil 1'de yazım diline göre DYY konulu lisansüstü tezler yer almaktadır. Türkçe yazılan tez sayısı 143 adet (%88), İngilizce yazılan tez sayısı ise 20 adet (%12)'dir. İlgili veri tabanında başka herhangi bir dilde yazılan tez yoktur. Bu tabloda yer alan en çarpıcı bilgi, doktora alanında sadece iki (2) tane İngilizce tez yazılmasıdır.

Şekil 2. Yıllar İtibarıyla DYY Konulu Lisansüstü Tezler (2010-2020)

Şekil 2’de yıllar itibarıyla DYY konulu lisansüstü tezler yer almaktadır. Yüksek lisans tezlerinin en yüksek olduğu yıl 31 adet tez ile 2019 yılıdır. Doktora tezlerinin en yüksek olduğu yıl ise 6 adet ile yine 2019 yılıdır. Yani 2018-2019 döneminde tez çalışmalarında önemli bir yükseliş olduğu görülmektedir. DYY konusunda en az çalışılan yıllar olarak 2012 ve 2017 yılları karşımıza çıkmaktadır. Şekil 1’e bakarak söylenebilir ki DYY alanında son 10 yılda yapılan lisansüstü tez çalışmaları (2018-2019 yılları hariç) genel olarak durağan bir şekilde devam etmektedir.

Tablo 2’de 163 adet lisansüstü tez çalışmasının konu olarak dağılımı verilmiştir. En çok tez yazılan konu olarak Ekonomi teması ön plana çıkmıştır (110 adet-%67). Daha sonra en yüksek tez yazılan tema alanları ise İşletme (25 adet-%15) ve Ekonometri (14 adet-%9) olarak yer almaktadır. Özellikle DYY konusunun Ekonomi, İşletme ve Ekonometri temalarında ilgi gördüğü söylenebilir. DYY kavramı hakkında ilgi göstermeyen temalar ise Maliye (3), Hukuk (2) ve Diğer Alanlardan (3) oluşmaktadır.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Alan ve Konu İtibarıyla Dağılımı (2010-2020)

Alanlar	Konular	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Pay (%)
Ekonomi	Ekonomi	74	18	92	67%
	Ekonomi; İşletme	9	1	10	
	Ekonomi; Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	1	1	2	
	Ekonomi; Hukuk	1	1	2	
	Ekonomi; Uluslararası İlişkiler	1	1	2	
	Ekonomi; Maliye	1	-	1	
	Ekonomi; Siyasal; Uluslararası İlişkiler	1	-	1	
	TOPLAM	88	22	110	
İşletme	İşletme	19	6	25	15%
Ekonometri	Ekonometri; Ekonomi	9	-	9	9%
	Ekonometri	2	-	2	
	Ekonometri; Ekonomi; İşletme	2	-	2	
	Ekonometri; İşletme	1	-	1	
	TOPLAM	14	0	14	
Uluslararası İlişkiler	Uluslararası İlişkiler	4	-	4	4%
	Uluslararası İlişkiler; İşletme	2	-	2	
	TOPLAM	6	0	6	
Maliye	Maliye	-	3	3	2%
Hukuk	Hukuk	1	1	2	1%
Diğer Alanlar	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri (ÇEKO)	1	-	1	2%
	Mimarlık	1	-	1	
	Bilim ve Teknoloji	-	1	1	
	TOPLAM	130	33	163	100%

Tablo 3’te gerçekleştirilen anahtar kelime analizinin teorik çerçevedeki sonuçlarına yer verilmektedir. Böylece DYY alanında ileride yapılacak çalışmalara yol gösterici bir derleme çalışması ortaya çıkarılmıştır. Buna göre, anahtar kelimeler içinde en çok kullanılan kavram olarak ilk dört sırayı *doğrudan yabancı yatırımlar, Türkiye, yabancı sermaye/yatırım ve ekonomik büyüme* kavramları yer almıştır. Ayrıca çok uluslu şirketler, gelişmekte olan ülkeler ve ihracatta diğer önemli anahtar kavramlar arasında sayılabilir.

Tablo 3. Lisansüstü Tezlere Ait Anahtar Kelime Analizi (Teorik)

ANAHTAR KELİMELER	YL	DR	TOPLAM	ANAHTAR KELİMELER	YL	DR	TOPLAM
DYY ¹	117	28	145	Ticaret haddi	4	-	4
Türkiye ²	51	12	63	Birleşme ve satın almalar	3	-	3
Yabancı sermaye/yatırım ³	47	11	58	Çevre kirliliği ¹³	3	-	3
Ekonomik büyüme ⁴	44	7	51	Döviz kuru	2	1	3
Çok uluslu şirketler (ÇUŞ'lar)	9	5	14	Finansal tablolar	2	1	3
Gelişmekte olan ülkeler	9	3	12	Gelişmiş ülkeler	3	-	3
İhracat ⁵	10	2	12	Vergi avantajı-cenneti	-	3	3
Dış ticaret	8	3	11	Yabancı şirketler-mevzuat	2	1	3
Diğer ülkeler	10	1	11	Açık ekonomi	2	-	2
Uluslararasılaşma ⁶	8	3	11	Beşerî sermaye	1	1	2
Ekonomik gösterge-etki	7	2	9	BRICS ülkeleri ¹⁴	2	-	2
İstihdam-İş gücü	7	1	8	Demokrasi	2	-	2
Makro ekonomik faktörler	7	1	8	Ekonomik-siyasi faktörler	2	-	2
GSYH-GSMH	7	-	7	Gelir dağılımı eşitsizliği	1	1	2
Küresel finansal krizler	6	1	7	Gümrük Birliği	2	-	2
Küreselleşme ⁷	7	-	7	Konut fiyatları ¹⁵	2	-	2
Teknoloji ⁸	4	3	7	Orta gelir tuzağı	1	1	2
Cari açık-işlemler	5	1	6	Performans	2	-	2
Finansal liberalleşme ⁹	5	1	6	Rekabet gücü ¹⁶	2	-	2
İmalat sektörü	3	3	6	Serbest piyasa	2	-	2
Ödemeler Bilançosu ¹⁰	4	2	6	Teşvik	-	2	2
Portföy akımları ¹¹	6	-	6	Toplam faktör verimliliği	1	1	2
Avrupa Birliği (AB)	5	-	5	Ücretler	1	1	2
İthalat	5	-	5	Ülke ekonomi riski ¹⁷	2	-	2
Politika ¹²	3	2	5	Diğer	33	9	42
İşsizlik	4	-	4				

¹ Doğrudan yabancı yatırım; Doğrudan yabancı yatırım belirleyicileri, DYY teşvikleri ile değerlendirilmiştir.

² Türkiye; Türkiye ekonomisi ile değerlendirilmiştir.

³ Yabancı sermaye; Sermaye akımları, Sermaye birikimi, Sermaye, Potansiyel yatırım, Yabancı yatırım ile değerlendirilmiştir.

⁴ Ekonomik büyüme; İktisadi büyüme, Sektörel büyüme, İktisadi kalkınma ile değerlendirilmiştir.

⁵ İhracat; İhracat ürün çeşitlendirmesi ile değerlendirilmiştir.

⁶ Uluslararasılaşma; Uluslararası işletmecilik/ticaret, Uluslararası çeşitlenme ile değerlendirilmiştir.

⁷ Küreselleşme; Küresel likidite ile değerlendirilmiştir.

⁸ Teknoloji; Teknoloji yoğunluğu, Teknoloji yayılımı, Teknoloji taşmaları ve Teknoloji transferi ile değerlendirilmiştir.

⁹ Finansal liberalleşme; Finansal gelişme ile değerlendirilmiştir.

¹⁰ Ödemeler bilançosu; Ödemeler dengesi ile değerlendirilmiştir.

¹¹ Portföy akımları; Portföy yatırımları ile değerlendirilmiştir.

¹² Politika; Politik istikrar endeksi ve Politik istikrarsızlık ile değerlendirilmiştir.

¹³ Çevre kirliliği; Karbondioksit emisyonu ile değerlendirilmiştir.

¹⁴ BRIC; BRICS ile değerlendirilmiştir.

¹⁵ Konut fiyatları; konut piyasası-politikaları ile değerlendirilmiştir.

¹⁶ Rekabet gücü; Uluslararası rekabet ile değerlendirilmiştir.

¹⁷ Ülke ekonomisi riski; Ülke betası ile değerlendirilmiştir.

Tablo 4'te çalışmalara ait ampirik sonuçlar gösterilmektedir. Analiz çeşitlerinde *ARDL analizi*, *Granger nedensellik analizi* ve *zaman serisi analizi* en sık kullanılan analiz yöntemleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı anahtar kelimeler, lisansüstü tez çalışmalarında sadece birer kez kullanılmıştır. Bu da o kavramlarla DYY arasındaki zayıf ilişkinin bir göstergesidir. Tablo 4'te yer alan anahtar kelime çalışmaları, ileride bu alanda çalışacak araştırmacılar için ön bazı bilgiler vermektedir. Özellikle çalışmalarda kullanılan analizler oldukça önemlidir ve özgün bir çalışma yapmak isteyenler için iyi bir yol göstericidir. Mesela ARDL analizinin en çok kullanılan analiz olmasının arkasında yatan nedenler; değişkenlerin farklı değerler alabilmesi ve küçük örneklemelere de uygulanabilmesidir (Kamaruddin ve Jusoff, 2009). Bu yüzden sık tercih edilen yöntemlerden bir tanesidir.

ise ARDL analizi, Granger nedensellik analizi ve zaman serisi analizlerinden sık sık yararlandığı görülmektedir. Bu çalışmada incelenen tezlerde sadece nicel yöntem ve modellerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bunun yanında nitel ya da karma yöntemlerden hiç yararlanılmamıştır. Özellikle iktisat alanında yüksek sesle ortaya çıkan davranışsal iktisat, insanların karar verirken psikolojik birer varlık olduklarını öne sürmüş ve insanların karar alırken her zaman çıkarlarını maksimum yapacak tercihlerde bulunamayacaklarını söylemiştir (Hursh, 1984, Kamilçebe, 2019; Aktan ve Yavuzaslan, 2020). Böyle bir durumda DYY konusunda da hem nitel hem de karma yöntemlerden yararlanarak ortaya çıkacak bir çalışma, konunun kültürel, psikolojik ve tarihi yanını da ortaya çıkaracak ve ortana çıkan sayısal verilere daha net bir gözle bakılması sağlanacaktır.

Çalışmanın sonuçları kapsamında DYY'ye ilişkin bazı önemli noktalar göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki bu konuda yazılan yüksek lisans tezlerinin sadece 18 tanesinin, doktora tezlerinin ise sadece 2 tanesinin İngilizce dilinde yazılmasıdır. Bu da DYY konusunda Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerin uluslararası erişilebilirliğini azaltmakta ve konunun daha yerel düzeyde kalmasına neden olmaktadır. Ayrıca disiplinler arası çalışmalar için konunun sosyal bilimlerin dışına da çıkması gerekmektedir. Çünkü bu konuda disiplinler arası çalışmalara rastlanılmamıştır.

Çalışma, ilerleyen yıllarda DYY alanında yapılacak tezler için bazı anahtar kavramlar ve içerikler önermektedir. Bu kapsamda incelenen tezlerde yöntem kısmında daha çok modellerin kullanıldığı görülmüştür. Bunun yanında farklı yöntem ve analizlerin kullanılmasıyla (örneğin nitel yöntem) konunun daha derinlerine ve köklerine inilmesi sağlanacaktır. Böylece niye bir ülke daha çok yatırım alırken diğer bir ülke ise daha az yatırım alıyor sorusuna sadece sayısal verilerle değil, diğer çeşitli kavramlarla da cevaplar bulunabilecektir (örneğin ülkenin sosyal sermayesi, kültürü, inancı vb.). Çünkü DYY konusu, sadece ülkelerle ilgili değil, şehirler hatta bölgeler ile ilgilidir. Yani yapılan bir yatırım yapıldığı şehri ve bölgeyi, sonrasında da ülkeyi geliştirecek ve kalkındıracak, böylece hem şehir ve bölge rekabetine hem de ülke rekabetine olumlu katkı sağlayacaktır (Akman ve Arıcıoğlu, 2019).

DYY konusunda ülkelerin ayrıca ikili ilişkiler, ağ kurma, iletişim, bölgesel güç olma ve inovasyon kapasitesi gibi kavramların yardımıyla ikili ya da çoklu ilişkilerin geliştirilerek doğrudan yabancı yatırımların daha kolay ve hızlı bir şekilde ülkeye, bölgeye hatta şehirlere çekilerek uluslararası sahada daha rekabetçi ve yenilikçi bir yapıyı ortaya koyabilme noktasına yoğunlaşmaları önerilmektedir. İlerleyen yıllarda önerilen bu alanlardaki noktalara bakan lisansüstü tezlerin yaygınlaşması, konuya ayrı bir derinlik katacaktır. Bu şekilde DYY alanında uygulama makale, kitap bölümü, derleme makale, yüksek lisans tezi, doktora tezi çalışmaları yapacak olan araştırmacılara yararlanabilecekleri öz bir kaynak bu çalışmada sunulmuştur. Ayrıca bu çalışma, uygulama araştırması yapacak araştırmacılara birçok güncel ve yeni kavramları tanıtmaktadır. Bu kavramlardan bazıları sosyal sermaye, ağ analizleri, sosyal ağlar, güven gibi kavramlardır.

Araştırmanın kısıtlılığını, çalışmanın sadece YÖKTEZ üzerinden erişilebilen yüksek lisans ve doktora tezlerinden elde edilen daha dar kapsamlı veri setinden yürütülmesi oluşturmaktadır. Daha başka çalışmalarda geniş kapsamlı bir araştırma yapılarak kitaplar, makaleler ve raporlardaki çalışmalardan veri setleri elde edilerek kapsam dahiline alınması, konuyu çok daha fazla ileri götürebilir.

KAYNAKÇA

- Akman, A. Z., & Arıcıoğlu, M. A. (2019). Şehirlerin rekabetinde sosyal sermayenin önemi üzerine bir araştırma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21(36), 19-33.
- Aktan, C. C., & Yavuzaslan, K. (2020). Bireylerin iktisadi karar ve tercihlerinde zihinsel, duygusal ve psikolojik faktörlerin analizi. *Sosyal ve Beşerî Bilimleri Dergisi*, 12(2), 100-120.
- Almaz, F. (2020). Türkiye'de sivil havacılık yönetimi araştırmalarındaki eğilimler: 1998-2019 yılları arasında hazırlanmış doktora ve yüksek lisans tezleri üzerine karşılaştırmalı bir derleme. *Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 17-32.
- Atkins, S., & Murphy, K. (1993). Reflection: A review of the literature. *Journal of Advanced Nursing*, 18(8), 1188-1192.

- Bay, M., Oskay, C. S., & Çiçek, E. (2007). Doğrudan yabancı yatırımları Türkiye'ye çekmek için yapılması gereken düzenlemeler. *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*, 9(12), 253-263.
- Borensztein R. E., de Gregorio R. J., & Lee J. (1998). How does foreign direct investment affect economic growth?. *Journal of International Economics*, 45(1), 115-135.
- Çalık A., Çizmecioglu, S., & Akpınar, A. (2019). An integrated AHP-TOPSIS framework for foreign direct investment in Turkey. *Journal of Multi-Criteria Decision Analysis*, 26(5-6), 296-307.
- Danzman, B. S. (2020), Foreign direct investment policy, domestic firms, and financial constraints. *Business and Politics*, 22(2), 279-306.
- Ege, Z., & Gürdoğan, A (2006). Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının Türk turizm sektörü açısından değerlendirilmesi, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(5), 42-58.
- Gerrish, K., & Lacey, A. (2010). *The research process in nursing*. 6th ed, John Wiley & Sons.
- Grimshaw, J., McAuley, M. L., & Bero, A. L., vd. (2003). Systematic reviews of the effectiveness of quality improvement strategies and programme. *Quality and Safety in Health Care*, 12(4), 298-303.
- Hausmann, R., & Hidalgo, C. (2009). The building blocks of economic complexity. *Proceedings of the National Academy of Science*. DOI: 10.1073/pnas.0900943106.
- Hursh, S. R. (1984). Behavioral economics. *Journal of the Experimental Analysis of Behavior*, 42, 435-452.
- Heath, C., & Sitkin, B. S. (2001). Big-B versus big-O: What is organizational about organizational behavior?. *Journal of Organizational Behavior*, 22(1), 43-58. DOI: 10.1002/job.77.
- Kamaruddin, R., & Jusoff, K. (2009). An ARDL approach in food and beverages industry growth process in malaysia. *International Business Research*, 2(3), 98-107.
- Kamilçebebi, H. (2019). *Davranışsal iktisat*. London: IJOPEC Publication Limited, First Edition.
- Kienzler, M., & Kowalkowski, C (2017). Pricing strategy: a review of 22 years of marketing research. *Journal of Business Research*, 78, 1-31.
- Markusen, R. J., & Venables, J. A. (1999). Foreign direct investment as a catalyst for industrial development. *European Economic Review*, 43(2), 335-356.
- Palmatier W. R., Houston B. M., & Hulland J. (2018). Review articles: Purpose, process, and structure, *Journal of the Academy of Marketing Science*, 46, 1-5.
- Pati, D., & Lorusso, N. L. (2018). How to write a systematic review of the literature, *HERD: Health Environments Research & Design Journal*, 11(1), 15-30. DOI: 10.1177/1937586717747384.
- Paul, J., & Criado, R. A. (2020). The art of writing literature review: what do we know and what do we need to know?. *International Business Review*, 29(4), 1-7. DOI: 10.1016/j.ibusrev.2020.101717.
- Rindfleisch, A., & Heide, B. J. (1997). Transaction cost analysis: past, present, and future applications. *Journal of Marketing*, 61(4), 30-54.
- Rhoades, A. E. (2011). Literature reviews. *The Volta Review*, 111(1), 61-71.
- Shelby, B. L., & Vaske, J. J. (2008). Understanding meta-analysis: A review of the methodological literature. *Leisure Sciences*, 30(2), 96-110.
- Torraco, J. R. (2016). Writing integrative literature reviews: Using the past and present to explore the future. *Human Resource Development Review*, 15(4), 404-428.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2021). *YÖK tez merkezi*. Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>